

Szentháromság ünnepe után 15. vasárnap

► 1Móz 2,4b–15

Az ember helye a teremtésben

A vasárnap jellege

A Szentháromság ünnepe utáni 15. vasárnap liturgiai jellegét leginkább a gondviselő Isten jelenlétének felismerése és megerősítése határozza meg. „Szentháromság ünnepével lezárul a liturgikus évnek az a fele, amely a kinyilatkoztatás történelmi eseményeit vonultatja fel. [...] Az itt kezdődő hosszú sorozat egyes vasárnapjai kibontják mindazt, ami az üdvösség történetéből és a Szentháromság misztériumából következik az egyes keresztény ember és az egyház közösségének életében.” (HAFENSCHER 2010, 332. o).

A vasárnap liturgikus lekcioi (Mt 6,24–34; Gal 5,25–6,10) rámutatnak az Isten gondoskodásába vett hit fontosságára. Jézus szavai szerint Isten még a legapróbb teremtményeiről is gondoskodik, és ebből fakad az ígélet, hogy az ember számára sem lehet kérdéses az isteni törődés valósága. Pál apostol pedig a Galata levélben arra buzdít, hogy a Lélek szerint éljünk, ezzel megerősítve az Istenben való bizalom alapját.

Ennek a vasárnapnak az igehirdetői feladata tehát, hogy újra felébressze a gyülekezet figyelmét, és rámutasson arra az Úrra, aki valóban mindennap gondunkat viseli.

Amit a textusról tudni kell

Az 1Móz 2,4b–15 szakasz a jahvista teremtéstörténet része, amely kiegészíti az első teremtéstörténetet egy személyesebb, antropocentrikusabb narratívával. Ennek a textusnak kiemelten fontos elemei az ember teremtése és az embernek adott felelősség, különösen a kert gondozása kapcsán.

7. vers: „Az Úristen megformálta az embert [אָדָם] a föld porából [אֶדְמָה], és élet leheletét

[נִשְׁמַת חַיִּים] lehelte orrába, így lett az ember élő-lénnyé [נֶפֶשׁ חַיָּה].”

Ebben a versben az אָדָם szó szorosan kapcsolódik az אֶדְמָה (adamah 'föld', 'talaj') szóhoz, kifejezve az ember eredendő és elválaszthatatlan kapcsolatát a természettel. Az élet lehelete (נִשְׁמַת חַיִּים) különösen jelentős, mivel Isten személyes, intim kapcsolatot fejez ki az emberrel: Isten saját életéből lehel az emberbe. A *nefes chajah* (נֶפֶשׁ חַיָּה) kifejezés az ember lényegi élő voltát, lelkét, teljes lényét hangsúlyozza.

8–9. vers: Az emberi teremtés része, hogy olyan környezetet is kapjon, ahol boldogan élhet. Ebbe a környezetbe ismét az emberi jellemzőkkel „ültetett” az Isten fákat és helyezett el mindent, ami kell az embernek az életben maradáshoz, sőt a gyönyörködéshez is.

10–14. vers: Ezek a versek egyrészt jelzik, hogy az emberi élethez mennyire fontos a víz, és hogy az Éden-kertnek is fontos része volt, hiszen öntözte az Úr a fákat és növényeket. Ezenkívül jól behatárolhatóvá teszi számunkra, földrajzilag melyik területen is járunk pontosan, hiszen ezeket a folyókat ma is ismerjük.

15. vers: „Az Úristen fogta az embert, elhelyezte az Éden kertjében, hogy művelje [עָבַד] és őrizze [שָׁמַר] azt.”

Az עָבַד (avad) szó jelentése sokrétű: nem csupán fizikai munkát jelent, hanem szolgálatot, sőt bizonyos kontextusokban istentiszteleti szolgálatot is jelenthet. Így az ember kertművelése egyszerre fizikai tevékenység és Istennel való kapcsolatának kifejezése. A שָׁמַר (shamar) szó jelentése pedig aktív, éber őrzést jelent. Nem passzív figyelemről, hanem aktív gondviselésről, felelősségről szól. Mindkét kifejezés hangsúlyozza az ember hivatását a teremtett világ iránt, amely nem pusztán feladat, hanem egyfajta szent megbízás Istentől.

től. Valamint különösen fontos a mai világban a „fenntartható” gondolkodás, amelynek szellemében elengedhetetlen, hogy ne a régies fordítás szerinti „hajtsd hatalmad alá” vagy „urald” szavakat használjuk, hanem a „pásztorold” kifejezést.

A perikópa megértése

A második teremtéstörténet (1Móz 2,4b–15) teológiai szempontból hangsúlyozza az ember és Isten közötti bensőséges kapcsolatot, valamint az ember felelősségét a teremtet világ iránt. Az Úristen nem csupán megalkotja az embert, hanem közvetlenül bevonja őt a teremtet világ művelésébe és gondozásába (1Móz 2,15). Ez a kettős feladat (עֲבַד – avad, שָׁמַר – shamar) egyúttal spirituális és etikai dimenziót is hordoz: az ember munkája nemcsak feladat, hanem Isten iránti szolgálat is (BRUEGGEMANN 2010).

Béres Tamás (BÉRES – OROSZ – SZABÓNÉ MÁT-RAI – PETRI 2008) rámutat arra, hogy az ember kertbe helyezése a teremtet világ iránti gondoskodás és az emberi méltóság teológiai alapját is hordozza.

Igehirdetési vázlat

Bevezetés – Az ember helye a teremtésben

1Móz 2,4b–15 rámutat: az ember nem a véletlen műve, hanem Isten tervének része. Azt a tervet tárja elénk, amelyet érezhetünk a mindennapokban, az újrakezdésben, a kertművelésben. Az embernek nagyon szoros kapcsolata van nemcsak Istennel, hanem a földdel is, amelyen él. Azt kell ápolnia és őriznie a tőle telhető legjobb módon. Az őszi ültetések idején megélhetjük, hogy nemcsak a tanév, hanem az aktív időszak is fontos az ember életében. Nem azt mondta az Úr, hogy nyaralj a földön, hanem hogy gondozd. Megtalálom-e ebben az én feladatomat?

Isten ajándéka: a kert

Isten maga ülteti el a kertet, és az embert helyezi oda (1Móz 2,8). A kert nemcsak esztétikai hely,

hanem az élet teljességének szimbóluma: közösség Istennel, harmónia a világgal. Ma a „kert” tágabb értelemben a világ is: Isten mindent nekünk adott ajándékba (Zsolt 68,20). A probléma azonban, hogy az ember nem vigyázott és azóta sem vigyáz erre a világra.

Az lenne ugyan az Istentől kapott feladatunk, hogy tápláljuk és bővelkedjünk a világunkban. Ehelyett túlhajtjuk, és csodálkozunk, ha valami nem megy, mert a fáknek vagy a földnek már nincs ereje teremni. A kertet nemcsak aratni, szüretelni kell, hanem nagyon sok időt és energiát is kell rá fordítani. Azt hiszem, ezt mindenki megérti, aki próbált már akár csak egy paradicsompalántát ültetni, még ha az az emeletes ház teraszán volt is egy cserépben.

Emberi feladat: Istennel élni békességben

Isten az embert nemcsak elhelyezi a kertben, hanem megbízást is ad: „művelje és őrizze azt” (1Móz 2,15). Nagyon fontos különbség van az „uralkodj rajta” és az „őrizd meg” között. Uralkodhatunk a szó nemes értelmében ugyan a földön és az állatokon, ahogyan tesszük is akár az otthonainkban élő macskákon és kutyákon, de semmiképpen sem annak értelmében, hogy egyoldalúan kihasznál-nánk őket. Teremtett állapotunk mindenképpen Istenhez köt bennünket, mint becsületes pásztorokat a gazdához. Ez a szerződéses viszonyunk első körben az Ószövetség soraiból érezhető, amely felbonthatatlan szövetség a kiválasztott nép és Isten között. És mégis oly sokszor felbomlik, mint ahogyan a mi feladatunk a földdel kapcsolatban is oly sokszor elbukik. Legalábbis az egyik oldalról. Isten ugyanis új szövetséget ad számunkra Jézusban, amely által rámutat, hogy a bukásaink után is lehet vele élni békességben. Ez a feladat Istennel való kapcsolatunk része, szolgálat és gondoskodás. Felelősségünk van a teremtet világért – környezetünkért, egymásért, magunkért is.

Isten nekünk adta . . .

Az Éden képe az egész teremtet világra vonatkozik – Isten nekünk adta, hogy benne éljünk, és felelő-

sen gondoskodjunk róla. A globalizáció és a klímaválság korában különösen aktuális: mit jelent ma „művelni és őrizni” a világot? Jelen korunk nehézségei mások, mint régebben voltak, és mégis az állandó, hogy az ember újra és újra hibázik. És mégis örömmel mondhatjuk, hogy Isten nekünk adta...

...az Éden-kertet annak idején, ahol élehetünk volna szépen, teljességben, ha szót fogadunk, és megtartjuk parancsolatait. Ebben gondolt ránk, és mindent megadott, hogy örök életünk lehessen.

...és az ő szent Fiát! Akit úgy adott, mint új lehetőséget, amely által ismét hozzá léphetünk. Érezhetjük, hogy újra és újra megadja mindazt, amire szükségünk van, hogy vele élhessünk.

Első nekifutásra is mindent megadott nekünk, de elszűrtük. Második nekifutásra biztosra ment, és olyan áldozatot hozott, amellyel már csak az tud eltávolodni tőle, aki ténylegesen ellene dönt. Isten nemcsak kertet adott, hanem önmagát is adta Jézus Krisztusban (Jn 3,16). Krisztusban új szövetséget kötött velünk, amely túlmutat az Éden kertjén, az örök közösség felé mutat (Ef 2,19).

Az Éden kertjéből az örök mennyország felé

A teremtet világ gondozása nem öncél, hanem előképe a mennyei közösségnek, ahová Krisztus hív. A kertben elindult kapcsolat Istennel a mennyben teljeseedik ki (Jel 21,1–5). Ezt megélni elképesztő, mint ahogyan azt is, ha az ember elültet egy kis cserjét, és jó pár évvel később gyümölcsöt termő fa lesz belőle.

Isten ma is új kezdetet kínál számunkra: hív az örök „kertbe”, ahol minden könnyet letöröl, és ahol helyreáll a teremtés rendje. Ő az „élet lehelete” (נִשְׁמַת חַיִּים – nismat chajim) újra – megújulás, feltámadás és örök élet ígérete.

Befejezés – Meghívás az isteni közösségbe

Isten ma is nekünk adja a „kertet” – a világot, és önmagát Jézus Krisztusban. Válaszunk lehet: szolgálat, gondoskodás és hálás elfogadás.

További javaslatok az istentisztelethez

Lekció

Mt 6,24–34; Gal 5,25–6,10

Énekek

EÉ 250, 253, 487

Imádság

Mindenható mennyei Atyánk! Köszönjük, hogy megalkottad a földet, és vele minden élőlényt. Köszönjük, hogy hatalmas kezed mindennap áldás felettünk, amely lehetővé teszi életünket. Hálát adunk neked mindazért a sok jóért, amelyet érzékszerveinkkel ezen a világon megtapasztalhatunk miattad. Kérünk, adj nekünk erőt, hogy valóban őrizzük a ránk bízottakat, még ha sokszor nagyon fárasztó is. Áldj meg minket teremtő Szentlelked által, hogy áldássá lehessünk általa. Ámen.

Illusztráció

Ha az őszi ültetések során kezünkbe akad olyan növény, amely bevizsgálható a templomba illusztráció gyanánt, azt szerintem érdemes ekkorra már első hajtásként bevizni.

Amennyiben a lelkésznek közelebbi élménye, esetleg története van a pásztorolásról, azt is beemelheti a megőrizni (שָׁמַר – shamar) ige kapcsán. Nálunk Tótkomlóson például különösen nehéz, hogy nagy nyájunk van (több mint háromszáz anyajuh), amekkorát nem lehet egyszerre legeltetni, és ezáltal is érezhetjük, hogy milyen nehéz feladat a felelős pásztorolás. Az eleje a nyájnak szalad a finom falatokért, a hátulja pedig lemarad, mert elmélázik. Javasolom megnézésre a következő videót: *Egy délután a legelőn Sáfiaán László juhásszal* (<https://youtu.be/yZfhjkQzRss&t=3441s>).

Felhasznált irodalom

HAFENSCHER Károly 2010. *Liturgika. A keresztyén istentisztelet protestáns megközelítésben, ökumenikus*

- szellemben.* Luther Kiadó – Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzene Tanszék, Budapest.
- BÉRES Tamás – OROSZ Gábor Viktor – SZABÓNÉ MÁT-
RAI Marianna – PETRI Gábor (szerk.) 2008. *A te-
remtés ünnepe. Tanulmányok, képek, liturgikus szö-
vegek.* Luther Kiadó, Budapest.
- BRUEGGEMANN, Walter 2010. *Genesis.* Westminster
John Knox Press, Louisville.
- JÁNOSSY Lajos 2008. *Az egyházi év útmutatása.* Fra-
ternitás Magyarországi Evangélikus Lelkészek Kö-
zössége, Veszprém.

■ KUTYEJ DÁNIEL SÁMUEL